

Za misionstwo

**Jezus praji: Dźiće a činiće za
mojich wučomnikow wšitke ludy.**

(Matej 28,19)

Běchu časy, hdyž měješe misionstwo w ewangelskej cyrkwi wulku nahladnosť. W 19. lětstotku załožichu so misioniske towarstwa w Lipsku, w Baselu, w Hermannsburgu abo Goßnerowe misionstwo w Berlinje. We wosadach zběrachu so pjenjezy, zo bychu so móhli wupóstać misionarojo do krajow w Africe, Aziji abo Južnej Americi. Na Třoch kralow wotměwaše so po cyłej Sakskej zběrka za Lipšćanske misionstwo. Tež w Serbach rozšěri so misioniske hibanje. Swjećachu so lětnje wulke misioniske swjedženje, na kotrychž so stotki a tysacy wěriwych zhromadźowachu. Z podpěru Lipšćanskeho misioniskeho towarstwa wudawaše so časopis Misionski Posoł, kotryž wozjewješe putace rozprawy z dalokeho swěta. Nimale w kóždy cyrkwi wisaše kašćik „Za misionstwo“. Wosebitu nahladnosť w Serbach měješe Ochranowske misionstwo. Wjacori Serbja dachu so wupóstać jako misionarojo do cuzeje zemje. Serbowki běchu žony misionarow.

Koło časow so wjerćeše. Po 2. swětowej wójnje so bóle a bóle kritisce na misionstwo zhladowaše. Prašenja so stajachu kaž te, hač njebě misionstwo přejara zwjazane

było z kolonialnym hibanjom. Wumjeta waše so misionaram dale, zo běchu domoródnym jich kulturu wzali a jim nowy swětónahlad nanuzowali. Widžeše so zwisk z křižnymi wójnami a naložowanjom namocy přečiwo hinak myslacym. Socialna pomoc naruna ewangelizaciju.

Wotpokazanje misionstwa dožiwichmy we wosebje sylnej formje w zwisku ze zawlečenjom Henčlec swójbje w Jemenje. Wšelake nowiny posudźowachu jich skutkowanje w chorowni w Saada jara negatiwnje. „Der Spiegel“ měnješe, zo jedna so při zasadženju křesćanow w islamiskich krajach wo „moderne křižne wójny“. Misionarojo so jenož snadnje rozeznawaja wot fanatiskich muslimow. Tola kajke je to zamýlenje a zamućenje! Henčlec swójba a wšitcy křesćenjo, kotřiž w chorowni w Saada džělaču, stejachu w službje blišeho. Tysacam jemenskich ludži je so pomhało. „Chrystusowa lubosć nas nući.“ (2 Kor 5,14)

Mnohe islamiske kraje křesćanske misionowanje wotpokazuja. Wone chcedža nabožnje jednotne wostać abo nochcedža snadź zapadnu dekadencu do swójeho kraja dóstać. Njetolerantnosť napřečo křesćanam a židam je tam wulka. Tole ma so wzać, kaž je. Hižo Jezus je swojim wučomnikam prajił, zo tam, hdžež jich njeprizwaja, maja sej proch wot nohow wottrás

a dale hić. (Lk 10,11) Tež japoštoł Pawoł je husćišo wopuścił města, w kotrychž jemu wozjewjenje Božeho słowa zakazachu. Na kóncu je jako misionar swoje žiwjenje woprował.

Jezus je swojim wučomnikam kazał, zo maja so wšitke ludy za jeho wučomnikow sćinić. To wostanje trajny nadawk, hač w zamórskich krajach abo pola nas doma. Hłowny srědk k temu je wozjewjenje Božeho słowa. Ale hižo stari misionarojo wědzachu, zo słušatej w misionstwje wozjewjenje Božeho słowa, šulstwo a strowotnistwo wusko hromadže. Jezus je lud wučil a wustrowil a tak spytał jón zdobyć za Bože kralestwo. Bože słowo wotewrje nje přédować njeje w Jemenje dowolene. Jenož w priwatnej rozmołwje smě so na bibliju pokazać. Henčlec swójba je wosebje přez swój příklad w Jemenje skutkował.

Jedyn srědk njeje křesćanskim misionaram dowoleny: mječ. Wón steji tu jako symbol za wšitku namóc a za statny čisć. Hdžež je so křesćanstwo rozšěriło z pomocu mječa, tam so wone njeje kručě zadomilo, ale wosta nanuzowana wěc. We wšitkim prócowanju wo misionstwo maja so křesćenjo kručě džeržec spóznaća japoštoła Pawoła: „Wěra přińdže z přédowanja, přédowanje pak přez Bože słowo.“ (Rom 10,17)

Jan Malink

Drje w kóždy ewangelskej cyrkwi w Serbach wisaše něhdy za woltarjom kašćik, w kotrymž zběrachu dary za misionstwo. Džensa hišće namakaja so tajke kašćiki w Božich domach w Poršicach, Bukecach a Nosaćicach (wotlěwa).

Fota: T. Malinkowa

Wosebitosće, džiwy a rekordy z biblije

Lube džěci!

Džiwać, aie tež smějkotać so směće, hdyž slědowace prašenja a wotmołwy čitaće: wosebitosće, džiwy a rekordy z biblije.

Kotry lékař napisa dvě knize Noweho Zakonja?

To bě Lukaš. Wón napisa ewangelij a na svojich pućowanjach z Pawołom napisa Japoštołske skutki. Wobě knize wěnowaše swojemu přećelej Teofilusej.

Do kotreho města posla japoštow Pawoł swój najdlěši list?

Do Roma (List na Romskich).

Wuznamna wosoba biblije wotući rano w jastuje a samsny džen wječor lehny so w palasće spać. Štō to běše?

Jozef. Wón běše njewólnik w Egyptowskej. Jedneho dnja wujasni faraonej són. Na to postaji farao Jozefa jako wodžaceho zastojnika w swoim palasće. (1. Mójzasa 41)

Hdže stejese „přenja lutownička“?

W templu Jerusalema. Měšnik Jojada staji křinju z džěru pódla stolpa naprawo při

zachodže do templa, zo bychu ludžo móhli pjenjezy nutř tyknýć. Pjenjezy wužiwachu so potom za porjedženje templa. (2. kralow 12,8–12)

Kotre město mějese chětro „drapatych“ wobydlerjow?

Niniwe. Wobydlerjo města nošachu pokutnu drastu ze suroweho płata jako znamjo, z kotrymž wo wodawanje svojich hrěchow prošachu. (Jona 3,6–9)

Kotre trjenje wužiwa Marja, zo by Jezusej noze wotrěła?

Marja wotrě jemu ze svojimi włosami noze. (Jan 12,1–3)

Kotra kralowna mějese „njobjeske mjeno“?

Ester. Tute mjeno rěka „hwězda“.

Štō běše přeni budźbnik, wo kotrymž so w bibliji pisa?

To běše Jubal. Bu prawótc wšěch, kotřiž móžaje na citerje a fleće piskać. (1. Mójzasa 4,21)

Gabriela Gruhlowa

Hódančko

Alina Zimmermannec, šulerka Serbskeje srjedźneje šule w Budyšinje, je za was přihotowała hódančko. W pismikach deleka chowa so dwaceći słowow, kiž maja wšě něšto z kamjenjom činić. K wolóženju je Alina tež zestajiła słowničk, w kotrymž su wšitke słowa zapisane, kiž so w hódančku jewja. Hač wšitke namakaće?

a	b	ě	ł	a		h	l	i	n	a	m	c	ł	ń	p
č	e	y	w	u	l	k	a	n	j	k	w	a	r	c	ě
m	t	r	u	ě	d	ł	d	i	a	m	a	n	t	w	s
j	o	h	m	l	r	e	o	t	y	ě	ń	c	m	ć	k
c	n	a	k	r	o	m	n	y		k	a	m	j	e	ń
ł	h	u	i	ř	h	ž	r	ń	e	g	r	a	n	i	t
f	w	a	p	n	o	w	c	š	b	z	u	e	t	m	k
r	č	b	ě	m	k	ř	e	m	j	e	ń	w	š	c	ó
u	m	y	s	b	a	z	a	l	t	c	l	ł	ć	d	z
b	s	m	k	ń	m	o	š	ć	e	r	k	p	ě	s	e
i	k	d	o	p	j	b	ř	i	š	f	i	l	p	t	m
n	a	g	w	ě	e	n	c	h	o	r	a	m	j	č	j
ć	ł	k	c	s	ń	p	m	k	w	ž	s	h	e	o	a
f	a	p	ó	k	ž	ě	h	l	i	n	a	b	l	y	n

bazalt
beton
běta hlina
diamant
drohokamjeń
granit
hlina

Basalt
Beton
Ton
Diamant
Edelstein
Granit
Lehm

hora
křemjeń
kwarc
nakromny
kamjeń
pěsk
pěskowc

Berg
Kiesel
Quarz
Bordstein
Sand
Sandstein

rubin
skała
šćerk
ščěpjel
wapnowc
wulkan
zemjo

Rubin
Felsen
Kies
Schiefer
Kalkstein
Vulkan
Erde

Štō cudziš so
moja duša
a sy tak nje-
pokořna we
mně čakaj
na Bohal

Wutřihanka Fryca Kitlarja

Swjedžení we Wuježku

Serbske ewangelske towarstwo přeprošuje zaso wšitkich Serbow a dalšich zajimcow **5. septembra** na swoje lětnje pućowanje a na serbski swjedžení do Wuježka pod Čornobohom. Zetkamy so w 12.30 hodź. pola Krygarjec we Wuježku (čísło 31 A) a pućujemy wottam na Čornobóh. Po druhim puću wróćimy so potom zaso do Wuježka. Po puću njech so kóždy sam ze swogeho nachribjetnika zastara. W 17.00 hodź. přizamknje so nutrnosť ze sup. Malinkom na Pawlikec/Dejkec dworje. Kulturna chłóšćenka wot 18.00 hodź. na Was čaka. Kaž přeco budže w bróžni bifej natwarjeny. Štōž chce při přihotach swjedženja pomhać, na přikład dwór wuhotować abo něšto za bifej sobu přinjesć, njech so přizjewi pod telefonowym čisłom 03 59 39 / 8 05 02. Kóžda pomoc je witana. **Mato Krygar Serbske ewangelske towarstwo**

Ze Serbskim busom do Českeje

Lětuši Serbski bus pojedže, da-li Böh, sobotu, **12. septembra**, do Českeje. Wotjědzemy rano we 8.00 hodź. w Budyšinje na znatym městnje pola Flackec awtowego domu. W Železnym Brodže swjećimy česko-serbske kemše a smy přeprošeni na wobjed w tamnišej wosadže. Po wobjedže chcemy na pohrjebnišću blisko Veseca pod Kozakom na lubeho přećela Serbow, njedawno zemrétoho fararja Miroslava Hlouška, spominać. Dale pojedžemy po krasnym puću přez Semily a Vysokě nad Jizerou do Kořenova. Ducej po puću změjemy rjane wuhlady na Kyrkonoše a pozastanjemy ke kofejpicu a k zhromadnemu spěwanju. Kapała w Kořenovje je lětsa sto lět stara. Farar Jiří Polma ze Železného Broda budže mjez nami a chce nam wšelake zajimawostki powědać. Wottam mamy rjany wuhlad do Jizerskich horow a do Kyrkonošow. Wokoto 19 hodź. wróćimy so do Budyšina.

Přeprošujemy was wutrobnje na tutón wulět. Jězba plaći za dorosćeného 25 eurow a za džěco 10 eurow. Přizjewće so prošu pola Měrcina Wirtha w Budyšinje (tel. 0 35 91 / 60 53 71). **Handrij Wirth**

Pokład wutroby

Ochranowske heslo za september 2009:

**Hdžež je waš pokład,
tam budže tež waša wutroba.**

(Lk 12,34)

Wutroba je čěrjaca móc našeho krejneho wobtoka. Na wěstych městnách čěta pytnjemy pukot wutroby – jónu sylnišo, jónu slabšo. Hdyž přestanje pukotać, čłowjek swoje žiwjenske byće w časnosći zakónči. Hebrejske słowo za wutrobu *leb* a grjekske słowo *kardia* matej dwójny woznam: jako organ čěta a jako sydło duchowneho a dušneho žiwjenja.

Forma čłowječeje wutroby je bóle znata hač formy druhich čělnych organow. Husto so wutroba jako symbol rysuje, ze wšelakich mačiznow formuje a za debjenki wužiwa. Wutrobička ze slěbra, złota abo kamjenja zwuraznja přichilnosť blišemu. Wosebje powabli-

we wšak su připadne wutrobowe formy z přirody, kiž móžemy na příklad w jantaru, mušlach abo kamuškach mórskeho pobrjoha namakać.

Nimale wšědnje wužiwamy słowo „wutroba“ a je ze začučemi a přečemi wjazamy. Wutrobne su postrowy, přetož štož z wutroby wuńdže, tež k wutrobam dóńdže. Hdyž wutroba honi, žadyn puć předaloki njeje. Nawopak wšak rany wutroby najpomalšo žija. Wutroba so w horju a starosćach kwěka a žada sej lěka. Přistowa a prajidma wokoło wutroby su trajne a stajnje plačiwe.

Wutroba ma tajne kućiki a wšo dobre a njedobre plodži. Druhdy sej swoje jednanje a zadžerženje we wěstych situacijach wujasnić njemóžemy. Žołmy začučća so w sylnosći přiliwa a wotliwa rozeznawaja. Plany čłowječeje wutroby spuščomne njejsu. Spuščomne su plany Božeje wutroby.

Bóh chce swoje zakonje do wutroby zapisać a njehlada na to, kak so nam

z rukomaj radži, ale kak z wutrobu chcemy. Něhdže tysac króc je słowo „wutroba“ w bibliji zapisane, štož dopokazuje jeje wažnosť w křesćanskim byću. Diagnozu teho złeho w čłowjeku wšak njenamakamy, ale terapiju za wobnowjenje. Přez wěru a pokutu ma so čłowječa wutroba ponowjeć. Bibliske zapřiječće wutroby wusměrja so na myslenje, spóznaće a začuwanje jako zaměr čłowjeskeho jednanja.

Přez wutrobu staj Bóh a čłowjek zwjazanaj. W Nowym Zakonju čitamy wo Jezusowej wutrobje: „Wzmiće na so mój sprah a wukńće wote mnje; dokelž ja sym čičeje mysle a z wutroby pokorny; tak namakaće wotpočink za swoje duše.“ (Mt 11,29) Dowěry čěr so njezhubi a něhdže tam w swětle schodženkow abo w sćinje skaliznow leži pokład za srjedžišćo, kiž dušu majka a njebjo z morja stupać da. A hdžež je waš pokład, tam budže tež waša wutroba.

Měrana Cušcyna

wutrobow wosada

**wutroba je cyrkwička
bohatych dar nježada
dobrota kaž nadžija
wotpočink wšěm poskića**

**wutroba je modlitwa
tyšniwy dzeń přewodža
spěšnišo hač mróčačka
zdychnjenje nam dowola**

**wutroba je wosoba
pućuje a začuwa
tróštuje a pohonja
srjedžišćo sej namaka**

Měrana Cušcyna

Wo zrudnych časach bjez hórkosće

„Moje serbske lěta“ – tak rěka w Ludowym nakładnistwje Domowina wušła knižka Hinc Šoŭta, w kotrež wopisuje swoje džeće lěta w Nowej Wsy pola Rakec, młodzinski čas na Serbskej wyšej šuli w Budyšinje, džeŭ a dožiwenja jako redaktor Noweje doby a, po stasipřesčehanju a jatbje, wunuzowany wot chad z Łužicy, ze Serbow.

Dopomnjenki Hinc Šoŭta njejsu jenož wobsahowje zajimawe, wone so tež derje a lochko čitaja. Awtor pisa jednoru, zrozumliwu a runje tohodla jara dobru a rjanu serbsčinu. Po wjace hač 40 lětach zwonka Łužiskeje domizny ma so to najskejše dwójce podšmórnyć. Předewšěm hdyž Šoŭta svojich přiwuznych a Nowšanskich susodow, svojich Rakečanskich sobušerjow, wučerjow a tamnych dorosčenych wopisuje, sym sej prajit: Takle by tež naša Komorowska wowka powědała. A dokelž toho abo tamneho wopisaneho

samo wosobinsce znajach abo znaju, je mi to wjeselo bylo.

Hižo we wopisanju tutoho, njehladajo na wójnske surowosće a čezje powójnskich lět, za džeće tola skerje njekomplikowaneho časa pak pokazuje so wosebitosć knižki. Šoŭta, hač na wopravnjene wuwzaća, ludźi njewobwinuje, njezatama – wón z prostym wopisanjom abo posadowym zwěšenjom do přemyslowanja nuzuje. Na přikład, hdyž wo powójnskim wozrodženju tež ewangelskeho Serbstwa pisa a zwěšći: „Pozdžišo so wukopa, zo měješe to mało z narodnym zmyslenjom činić.“ Je to w serbskim stawiznopisu dotal lědma wopisana wěrnosć.

Fakt, zo Hinc Šoŭta druhich ludźi radšo chwali hač zatama, charakterizuje tež wopisanje jeho džeŭa w Nowej dobjě, haj samo jeho dopomnjenki na za njeho zrudny, strašny a nječłowjeski čas jako njewinowa-

ty w stasijatbje. So wě, tam, hžež ma to za trěbne, tež mjena mjenuje, ale sady kaž „powšitkownje pak njebě ... njeprějomy towarš“ abo, měrjene na stasipřesłyšowarja, „Zeibig njebě nječłowjek, tola za swojeho přečela jeho njebych chcył měć“ tole potwjerđa. Njech pak sej každy knihu sam přečita a sudži.

Mi wosobinsce su runje tute emcionalnje sylne a tola zwjetša bjez hórkosće, z wěstosću pak bjez wječiwosće wopisane njesprawnosće (pječa w mjenje sprawnosće) znowa nastork do přemyslowanja byli. Sym wšak, hladajo na Hinc Šoŭtu, takrjec na druhej stronje stał – sprawnje přeswědčeny, zo so tu, na wuchodze, lěpši swět twari (hdyž tež z hišće tójšto njedostatkami, kaž smy sej to zlahodnili). So wě, nětko najskejše tež najposledniši wě, zo tomu tak njebě. A tola znajmjeńša ja so prašam, hač njejsym ze swojimi iluzijemi a skutkami (druzy snadź jenož z mjelčenjom) tajku njeprawdu hakle sobu zmóžnił (hdyž tež bjez wosobinskeje winy, Hinc Šoŭtu na přikład docyła znał njejsym). Za tute znowadopóznaće pak awtoraj a nakładnistwu džak – a nadžija na wjele, tež sebjekritiskich a runje přez to přichodnje skedźbliwišich a druhdy zmužičišich čitarjow. **Helmut Rychtar**

Wo cyrkwinskih stawiznach dwurěčneje Hornjeje Łužicy

Najnowši „Spis Serbskeho instituta“ (w mjenowanym rjedže č. 48) je wěnowany cyrkwinskih stawiznam dwurěčneje Hornjeje Łužicy. Zběrník pod titulom „Městna a stacije nabožneho skutkowanja“ („Stätten und Stationen religiösen Wirkens“) je nastal w zhradnym džeŭe mjez Budyskim institutom a Hornjołužiskej towaršnosću wědomosćow. Jeho wudawaćelej staj Lars-Arne Dannenberg (stawiznar na Drježdźanskej Techniskej uniwersiće, zastupowacy prezident Hornjołužiskeje towaršnosće wědomosćow) a Dietrich Šoŭta (direktor Serbskeho instituta). Publikacija je wušła w našim serbskim nakładnistwje.

Wopřijima 15 w němskej rěči spisanych wědomostnych přinoškow, kotrychž wjetši džěl je so w nowembur 2007 na konferency w Smochćicach zjawnosći hižo přednješ. Wona konferenca pod temu „Dwurěčna Hornja Łužica w multikonfesionalnej perspektiwje“ běše cyrkwinskih stawiznam Hornjeje Łužicy wěnowana. Tute wuznamjenjeja so předewšěm z tym, zo eksistuja na poměrnje małym terenje dvě konfesiji a dwaj narodaj hižo lětstotki dołho porno sebi. Nabožne žiwjenje w Hornjej Łužicy je tuž wosebje pisane.

W knize wobswětluja so historisko-politiska, prawniske a sociologiske aspekty našich cyrkwinskih stawiznow wot 13. lětstotka hač do přitomosće. Při tym wučinja Serbja jako awtorojo wjace hač třeci-

nu wšitkich awtorow. Tuž chcu skrótka serbski podžěl w zběrniku rysowac.

Dietrich Šoŭta spisa hromadze ze sobuwudawaćelom L.-A. Dannenbergom zawodne mysle do cyjeje problematiki. Jan Malink, Serbski superintendent, předstaja twarske stawizny a funkciju Budyskeje cyrkwjow swj. Mikławša a swj. Michała z doreformaciskeho časa hač do spočatka 17. lětstotka. Smělnjanski farar Jens Bu-

liš (mnohim slucharjam serbskeho rozhlósa derje znaty) wopisuje čezje při zawjedzenju reformacije w Hornjej Łužicy na jeje mjezy k tehdyšej lutherskej Kursakskej. Wot-rjadnica w Budyskim instituće Sonja Wölkowa wěnuje so rukopisnym hornjoserbskim kěrlušowym knižkam wěsteho Gregoriusa B. z kónca 16. lětstotka. Tutón rukopis wobsahuje 10 do hornjoserbsčiny přeloženych kěrlušow a je druhi najstarši rěčny pomnik hornjoserbsčiny scyła. Najnowšim stawiznam přiwobroća so wědomostny sobudžeŭac instituta Edmund Pjech z nastawkom wo wuskutkach nacional-socializma na dwurěčne katolske a ewangelske wosady w Hornjej Łužicy. W dwurěčnych ewangelskich wosadach křižowachu

so tehdy narodne rozestajenja z konfliktami w boju přećiwu zastupjerjam Wuznawarskeje cyrkwyje. Tak buštaj w lěće 1938 fararjej Jurij Malink a Gottfried Rejler ze swojeje dwurěčneje wosadow (z Łaza resp. ze Slepoho) přesadzenaj. Katolski farar Rudolf Kilank (nětko na wuměnk w Budyšinje) podawa wosobinske nazhonjenje a dožiwenja z časa NDR. Jako wusahowacy podawk za katolskich kře-

sćanow w mjenowanej dobjě hódnoći wón připóznanaje serbsčiny jako oficialneje liturgiskeje rěče přez Vatikan. Zajimawy je tež přinošk wo Serbach a Łužicomaj w mjezynarodnym protestantizmje wokoło lěta 1700. Jeho awtor je Alexander Schunka, wědomostny asistent na Stuttgartskej uniwersiće. Njebych wočakowala, zo měješej wobě Łužicy wěsty wuznam samo za Wulku Britanisku z jeje nabožnymi a etniskimi problemami, kotrež běchu Łužiskim wobstejnošćam podobne. A tola tomu tak bě.

Cyłu knihu sym z wulkim wužitkom čitała. Wjele noweho je so mi wotkryło. Při wěšěm wšak wostanu cyrkwinskih stawizny dwurěčneje Hornjeje Łužicy tež nadal plódne slědžerske polo. **Irena Šerakowa**

Wuričanski stołp zaso namakany

Srjedź awgusta sta so we Wuricach pola Budyšina mała sensacija: Wjac hač 200 lět stary Wuričanski stołp, kiž bě na 30 lět zhubjeny, so zaso namaka. Wuričanski bur Thomas Helm a pomocnicy jón w přítomnosći zastupjerjow pomnikoškitu, muzeja, medijow a dalších zajimcow ze zemje wuhřebachu. Tež za Serbow je to wažny podawk, wšako je Wuričanski stołp wuznamny serbski kulturny pomnik, jedyn z rědkich z 18. lětstotka, kiž ma serbske napismo.

Stołp nasta wokoło lěta 1790. Tehdy bě knjez protonotar Bohuměr Arnošt Běmar z Budyšina, potomnik znateju fararjow Jana Běmarja a Michała Frencla z Budestec, wobsedźer jednoho z wulkich Wuričanskich kublow. Na swojej ležownosći na wyšinje južnje wsy załoži wón mały park z pawiljonami a skulpturami. Na najmarkantnišim dypku parka da postajić wulki, 5 metrow do wysokosće sahacy stołp ze zornowca. Do jeho sewjerneho boka da zadypać němske hrónčko „Fürchte Gott, ehre die Obrigkeit, liebe die Brüder und bewahre Deine Seele, daß sie nicht trachte, Schaden zu tun“ a do južneho samsny napis w serbskej rěči: „Boj so boha, česć wyšnosć, lubuj bratrow a wobaraj duši, so nochcy škodu činić.“

Po Běmarju stachu so druzi z wobsedźerjom kubla a ležownosće. Park so bórze zaso přeměni na ratarsku přestrjeň, tola stołp wosta stejo. Generacijam služeše do njebjosa sahaca stela na wyšinje jako markantny geografiski dypk. Wěda wo jeje pochadze so bórze zhubi. Měno, zo su tu w napoleonskich wójnach padnjeni ruscy wojacy pochowani, dósta stołp w ludže mjeno „Russensäule“. Tež „Esse“ jón mjeno wachu, wšako dopominaše ze swojej šwižnej formu na wysoke fabrikske wuhenje. Samo do serbskeje literatury so wón zadoby. Jan Wjela-Radyserb zbasni na njón baladu „Wuričanski stołp“, w kotrejž předstaja knjeza, kiž bě park załožić a stołp postajić dał, jako nješwarnika, jeho mjeno pak njemjenjuje.

Nimale dwěsć lět po swojim postajenju so stołp wokoło lěta 1980 nadobo zhubi. Tehdy wobnowjachu w bliskosći nimo wjeducu železnisku čaru Budyšin–Zhorjalc. Stary šoter zwozychu do pěskoweje jamy

na wyšinje južnje Wuric. Při tutej skladosći bagrownik stary stołp, kotryž zdaše so jemu njenahladny a njetřebny być, ze swojej mašinu spowali a do jamy zesuny. Njeličomne wozy šotra na njón zesypachu. Naposledk pokrychu areal z pjeršču, tak zo hodžeše so zaso jako ratarska přestrjeň wužiwać. Ničo hižo na to njepokazaše, zo chowa so pod polom zasypa na pěskowa jama.

Jako so stołp njeapcy zhubi, so drje někotři dźiwachu a so tež za jeho wosudom prašachu, tola dale so ničo njesta. Stołp bě zhubjeny, jenaž na geografiskich kartach bě hišće jako „Russensäule“ zapisany. Jako Wuričenjo w léce 1996 500lětny jubilej přenjeho naspomnjenja swojeje wsy swjećachu, něšto dnjow na wyšinje ryjachu a za stołpom pytachu, ale bjez wuspěcha.

W léce 2000 započachu so w Serbskim instituce w Budyšinje slědženja za serbskimi pomnikami. Při tym so bórze zwěsći, zo je Wuričanski stołp drohotny pomnik serbskich kulturnych stawiznow. Byrnež zhubjeny był, so w nowinach, časopisach a knihach za informacijemi wo nim slědžeše a so tak dosć wobšěrny material znosy. Wšitke podložki přewostaji za pomniki zamołwita sobudželačka instituta knjezej Thomasej Helmej we Wuricach.

Thomas Helm, kotrehož swójba hižo přez lětstotka kubło we Wuricach wobseďi, so za naležnosć zahori. Sam wšak stołp hišće z młodych lět derje znaješe a bě hižo 1996 hromadže z druhimi za nim pytał. Nimo teho běchu jeho předchadnicy něhdy na wonym kuble protonotara Běmarja hospodarili. Z njewšědnym elanom da so Thomas Helm do džěla. W Budyskim statnym archiwje zwotografowa sej hory dokumentow k wjesnym stawiznam, ze

Thomas Helm z Wuric (naprawo) a rodźeny Wuričan Hans Dieter Schenk z Budyšina z namakanym delnim džělom stołpa pod polom na wyšinje pola Wuric

wšelakich archiwow a zarjadnišćow wobstara sej ležownostne karty Wuric a wokoliny ze wšelakich dobow, ze zwjazkoweho archiwa dósta powětrowe foto, kiž běchu so w NDRskim času kóždy pjeć lěta zhotoiwili a jako tajne archiwizowali. Nimo slědženjow zahaji Thomas Helm tež praktiske kročeje. Zdoby firmu „Montanunion“ w Čornej Pumpje, kotraž loni nazymu z georadarom areal, w kotrymž móht stołp ležeć, přeměri. Na zakładze tutych wuslědkow potom wjacore dny za stołpom ryjachu – tola podarmo.

Po žnjach lětsa w awgusće měješe so posledni pospyt zwažić. Hišće raz z georadarom areal přeměrjachu a po tym wupožči sej Thomas Helm na tři dny bager. Njebyli so w tutych třoch dnjach ničo namakało, by so pytanje zastajiło a stołp by był na wšě časy zhubjeny. Pjatk, 14. awgusta, wot ranja hač do wječora 14 hodźin dołho ryjachu – zaso bjez wuspěcha, tak zo chychu poraženi najradšo z pytanjom přestać. Ale sobotu dopołnja w 10.00 hodź. bě tak daleko: Storčichu na horni džěl stołpa. Z pomocu kuzłopručika pjeć metrow dale tež zbytnje džělej stołpa namakachu a jej pónđzělu wuhřebachu. Při swojim pytanju běchu dohromady 600 kwadratnych metrow pola połdra metra hłuboko přeryli.

Nětko leži stołp wurjedzeny a wěsće skladowany na dworje Helmec kubla. Mnozy so z Thomasom Helmom nad namakanku wjesela, jemu gratuluja a na stołp pohladać přińdu. Wotmyslene je jón zaso na originalnym městnje postajić. Budže to dosć naročne předewzaće, wšako wažitej stołp a jeho fundament hromadže něhdže štyri tony a stej něhdže šěsć metrow dołhej. Wosebiteje hódnoty stołpa dla je pomnikoškit hižo financielnu podpěru přilibi.

Wjeselimo so, zo je so wurjadny pomnik serbskich kulturnych stawiznow zaso namakał a zo budže bórze tež zaso zjawnosći přistupny.

Trudla Malinkowa

Do třoch džělow rozlamany stołp na dworje Helmec kubla we Wuricach Foće: priwatnej

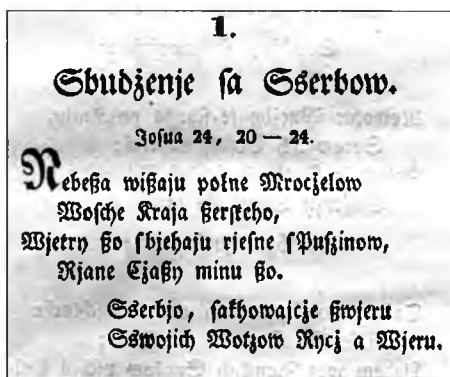
Nabožno-narodne hrona Serbow

Němcy maja swojeho „Büchmanna“. To je kniha, w kotrejž su znate citaty spisowacelow, přisłowne prajidma a bibliske hrona ze zběrane. Kniha so stajnje předžětuje, dokelž žadaja sej nowe časy nowe citaty. Serbja hišće žaneho „Büchmanna“ nimaja. Mamy drje ze zběrane naše přisłowa, metaforiske hrona a řečne wobroty, tola zběrník ze złotymi słowami našich spisowacelow, kotrejž so wot wučenyh abo w ludže wužiwaja, njeředleži. Tuž budže snadž witane, hdyž štyri nabožno-narodne hrona předstaju, z kotrymiž sym so hižo husćišo w našim pismowstwje zetkawal.

„Serbja, zachowajće swěru svojich wótcow řeč a wěru.“

Tute hrono je wot fararja Jana Kiliana, kotryž je 1848 pomhał založić staro-luthersku wosadu w Klětnom a so 1854 z něhdže 600 Serbami do Texasa přesydlil. 1846 napisa wón baseň „Zbudjenje za Serbow“ jako narodno-nabožne napominanje w konserwatiwnym duchu. „Njebjesa wisaju poľne mróčelow“ – tak basnješe Kilian – „wyše kraja serbskeho ... rjane časy minu so ... Nětko su wotwukli ludžo posluhač, wolu Božu nječinja, z hordosću serbski lud počnje němčować ... Nimo su roboty; swět pak hórje nětk ducham strašnym roboći ...“ Po kóždej štučce zběha so mójny refrain: „Serbja, zachowajće swěru svojich wótcow řeč a wěru.“ Kilian chcyše zadžěwać, zo zniči duch moderny Serbstwo a nabožinu. „My pak so njedajmy tola zamylić wjedru časa žanemu, serbskeje řeče so mamy wjeselid, wěrmu słowu Božemu.“ Kilian přida swojemu zbudženju originalnu melodiju.

Spěwał je so Kilianowy hymnus zrědka. Bjarnat Krawc porjedži Kilianowu melodiju, dokelž mjenješe, zo bě wosebje refrain „w starej formje njemóžny“, tola přewulki uspěch to njeměješe. Matej Urban přiwza 1930 Kilianowe „Zbudjenje“ jako přenje čisto do swojeje zběrki „Duchowny lu-

Prěnja štučka basnje Jana Kiliana „Zbudjenje za Serbow“ z lěta 1846 Repro: SKA

dowy spěw“. Tehorunja so namaka w To-waršnym spěwniku 1927.

Kilianowe napominanje je šerokeje popularnosće nabyło. 1986 běše wone hesło serbskeho cyrkwinskeho dnja w Husce. Hdyž spominaše so 2004 na 150lětny jubilej serbskeho wupućowanja do Ameriki, připrawichu na Wukrančanskej farje wopomjatnu taflu, na kotrejž namakamy Kilianowe hrono w serbskej a němkej řeči. Njedawno čitach w Serbskich Nowinach: „Serbja, wuchowajće swěru svojich wótcow řeč a wěru.“ Citat připisa so mylnje Jakubej Bartej-Čišinskemu. Je to charakteristikum za ludowosć prajidma abo hrona, hdyž so wone wšelakim awtoram připisuje. Tak bě so tež tu stało. Znaty Čišinski naruna poměrnje njeznateho Kiliana. Citat so trochu přeměni. Narodne položenje je so přiwótřilo, tak zo nětko wjac wo zachowanje njeńdže, ale hižo wo wuchowanje. Tež to je charakteristikum popularnosće, zo so přenjatny tekst změni, dokelž so tak někak z pomjatka poda.

„Serb Serbej bratr“

Tele hrono je woprawdžite basnistwo. Z třomi słowami je prajene, zo maja sej Serbja mjez sobu pomhać a so podpěrać. Tuta serbska solidarita njeznaje socialne abo konfesionelne hranicy. Bur, wučer, farar abo dželaćer maja w bratrowskej lubosći zjednoćeni być. Ewangelski abo katolski Serb, Horni a Delni Serb, stari a młodži steja na jednej runinje, nihtó njeje mjenje hódny. Mjez Serbami ma knježić bibliske bratrowstwo, kaž bě je Jezus wučil. „Jedyn je waš mišter, Chrystus, wy pak sće wšitcy bratra.“ (Mt 23,8) Kóždy Serb je naš bratr, kotremuž mamy pomhać. Bratrowstwo běše tež zakladna mysl českich bratrow, kotraž so

skónčnje přez Ochranow tež do Serbow dósta. To wšo tči w sadže: „Serb Serbej bratr.“

Namakach najstarši doklad za hrono w Jurja Libšowym spomnjeću na Jaroměra Hendricha Imiša (Łužica 1898, str. 17). Libš wopisuje swój wopyt na Hodžijskej farje, kak bě Imiš jemu a jeho přećelej nólěh poskićil, hdyž pak chcyštaj dale, dať jimaj wóz na železnicu do Žičenja přahać. Libš so po Imišowej smjerći na to dopomni: „To bě skutak, tak rjany, tak nadobny, zo na njón zabyc njemóžu. „Serb Serbej bratr.“ To bě jeho hesło, jeli nic po słowje, zawěšće čim bóle po skutku.“ Libš liči z tym, zo Imiš hesło znať njeje, zo to potajkim njebě słowo, kiž by dyrbało kublanemu Serbej tehdyšeho časa znate być. Najskeje je Jurij Libš sam wunamakar abo basnik tuteho hrona.

Libš, kiž skutkowaše jako farar w Baćonju, běše trochu swojorazneje powahi a konserwatiwny romantikar. Předewšěm pak běše wón wuběrný znajer serbskeje řeče. W swojich skicach „Rěčespytne drobnotki“ zamó druhy z jedneho wobrota dušu serbskeho luda spóznać. Pokaza na to, zo ma serbsčina wospjetowanje subjekta jako objekt rady: Serb Serba po řeči spóznaje, chory choremu wěri, atd. (ČMS 1918, str. 38).

Serbskim komunistam so tute hesło lubiło njeje, dokelž pominaše serbsku solidaritu, kiž njeběše wot klasowych hranicow wobmjezowana. Po komunistiskej ideologii pak běše němski dželaćer abo sowjetski oficěr wjetši přećel serbskeho luda hač serbski „konserwatiwny, klerikalny wulko-bur“. Serbscy člonoj SED dyrbjachu so „narodnych frazow“ wotrjeć a wšitko posudzować z klasoweho stejišća (Pawoł Nowotny w: Přewinyć haćidła ..., 1955, str. 25–26).

Po přewróće so hesło „Serb Serbej bratr“ husto wužiwaše, zo by so wopřisahala jednota wšěch Serbow w tehdyšich rozestajenjach. Přeco zaso so zwěšćeše, zo tute hrono tola wjace njeplaći. „Njeh bórže přińdže zaso čas, zo je Serb Serbej bratr.“ (Jurij Grós, Rozhlad 1991, str. 310) Tež hroznu wariantu tuteho słowa sym tehdy slyšať: „Serb Serbej kat.“

Najwjetši strach za naše hrono wuchadza w přitomnosći snadž z teje položcy serbskeho luda, kotraž je drje w hronje sobu mjenjena, ale nic wuraznje naspomnjena: ze strony našich Serbowkow. Snadž so emancipowana žona na tym pastorči, zo je hrono přemuske, přepatriarchalne. Móžemy drje prajić „Serbowka Serbowce sotra“, ale to nima tak wurazny rytmus w sebi. Nimo teho by na tajkej sadže ležal trochu wuzamkowacy duch, wšako ma w Libšowym zmysle Serbowka tež Serbej sotra być. ⇒

Kilianowe hrónčko na 2004 wotkrytej wopomjatnej taflí na farje we Wukrančicach Foto: archiv PB

„O škituj, Knježe Božo, Serby moje!“

W léce 1905 wuda Jakub Bart-Ćišinski swoju 10. basnisku zběrku „Wysk a stysk“, w kotrejž namakamy dżesatki wótčinskich sonetow, kotrež slušeja nimo jeho Serbskeho wuznača k najznačišim twórbam. Nimale za kóždy serbsku naležnosť namakaš baseń. Hižo jich napisma su program: Serbski farar, Serbski wučer, Serbski hospodar, Serbska mać, Serbska chorhoj, Serbuj horliwje!, Wostań doma! Najznačiša baseń z tuteje zběrki je sonet „O škituj, Knježe Božo, Serby moje!“. Kóždy štučka zakónči so z tutej wulkotnej modlitwu.

Jakub Bart-Ćišinski.

Foto a hrono Ćišinskeho w Časopisu Maćicy Serbskeje 1911

Spěšnje zadoby so modlitwa do serbskeje literatury. Najskerje je k temu přinošowało foto Ćišinskeho w Časopisu Maćicy Serbskeje 1911, na kotrymž běše hrono kaž žiwjenske moto basnika sobu wotčiscane. Móžno tež, zo je so tute foto jako pohladnica do luda dóstało. Jakub Lorenc-Zalěski wopisuje 1931 w „Kupje zabytych“ zetkanje z Ćišinskim. W sydlíšćach bjeznadžijných zasłyša jasne słowa „O škituj, Knježe Božo, Serby moje!“.

Runje dokelž běše hrono tak znate, je so wone tu a tam z hłowy citowało. Druhdy běše pomjatk džěraty a hrono so změni. „Božo, škituj Serby moje“ pisaše Katolski Posoł w léce 1919. 1993 naruna so w Rozhledze zastarske „škituj“ z moderišim „škitaj“: „Božo, škitaj Serby moje.“ Změnu namakamy tež w Benedikta Dyrlichowej basniskej zběrce „W paslach“. Wón cituje Ćišinskeho ze słowami „O škitaj knježe Serby moje.“

Na wosebite wašnje wobchadžachu z hronom w socialistiskim času. Portret Ćišinskeho z Maćičneho časopisa so we wše-

lakich knihach wužiwaše. Stajnje pak so při tym wotrězny jeho modlitwa wo škit serbskeho kraja a luda. W Zhromadženych spisach Ćišinskeho dósta linka scěhowacy napohlad: „Ow škituj, knježe božo, Serby moje!“ Změna wot „o“ na „ow“ je zrozumiwa prawopisna změna. Tola małopisane słowow „Knjez“ a „Bóh“ měješe jasne ideologiske přičiny.

Bóh za socialistow njeekstowawaše, wón běše jim někajka mytologiska bytosć, tuž měješe so z małym pismikom pisać kaž palčik, zmij abo wódny muž. Mjeztym směmy Bože mjena zaso wulke pisać, kaž běše to tež hižo Ćišinski činił. Stawizny 20. lěstotka špiheluja so we wosudze jedneho hrona.

„Bohu k česći a Serbam k wužitku“

Na swislach stareho Serbskeho doma w Budyšinje steješe napismo „Bohu k česći, Serbam k wužitku!“. 1945 so dom wupali a so pozdžišo zwottorha. Hesło pak wosta žiwe w serbskim ludze a so k wšelakim cyrkwinskim składnosćam wužiwaše. W léce 2006 je so wone zaso připrawiło we wochěži noweho Serbskeho doma. Kedžbliwy wopytowar, kotryž sej po přepřečenju chěžnych durjow chwile bjerje, namaka napis ze spodziwanych metaliskich pismikow na prawej stronje, hdžež běše něhdy klětka wrotarja.

Zwotkel pochadza tute hesło? Před něšto časom (11.9.2008) so wone w Serbskich Nowinach Michałej Hórnikowej připisa. Tola to njeje prawje. Wón je móhl jako student w Praze tute hrono w přnim čisle Časopisa Maćicy Serbskeje čitać, přetož Jan Arnošt Smoler bě je na čolo noweho časopisa stajil, z tym je postajajo jako program za džěło Maćicy. Tola sam Smoler pokaza na to, zo je hesło „Bohu k česći a Serbam k wužitku“ staršeho pochada. Jako najstarši dokład sym namakał stare ewangeliske spěwarske z lěta 1733. Wot tehdy hač do lěta 1920 steješe wone na titulnej stronje kóždych spěwarskich. We wudaćach z lět 1930, 1931 a 1955 pak so wone

Stary Serbski dom na Lawskich hrjebjach w Budyšinje. Na jeho lěwych, wuchodnych swislach bě napisane hesło „Bohu k česći, Serbam k wužitku!“.
Repro: SKA (3)

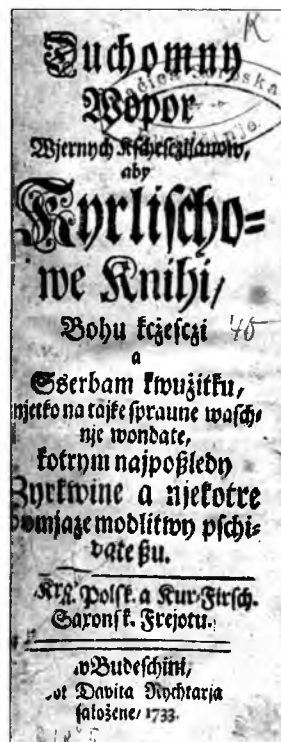
wjace njenamaka. Tež w delnjoserbskich „Duchownych kjarližach“ steješe hač do 1915 na titulnej stronje: „Bogu k česći a Serbam k hužytku.“ Konsekwentnje zwjazaštej so w hornjo- kaž w delnjoserbskich spěwarskich přeni džěl „Bohu k česći“ a druhu džěl „Serbam k wužitku“ z wjazawku „a“. Datiw słowa *wužitk* tworješe so stajnje z -u, nic z nowišim -ej. Na kóncu steješe dypk. W hornjoserbskich spěwarskich z lěta 1740 namaka so tež němski přeložk: „Gott zu Ehren und den Wenden zu Nutz.“

Serbske ewangeliske spěwarske su najbóla rozšěrjena kniha w serbskej tužicy. Někak 30 nakładow dožiwichu hornjoserbske spěwarske, 15 delnjoserbske. Hladajo na to směmy z džesaćtysacami předatych knihow ličić. Bjez džiwa, zo je so hrono kruće do narodneho pomjatka zaryło.

Štó je awtor tuteho nabožno-narodneho hesła? Wudawar spěwarskich lěta 1733, kiž mějachu titul „Duchowny wopor wěrných křesćijanow aby Kyrlišowe knihi“, běše Jan Běmar, farar w Budestecach. Tón pak přewostaji praktiske džěło swojemu synej Janej Gotthelfej Běmarjej, kotryž knihu zestaja a předślowo napisa. W nim, kiž skutkowaše pozdžišo jako farar w Rychwaldze, w Hornim Wujězdze a w Budyšinje, směmy awtora hesła widzeć.

„Bohu k česći a Serbam k wužitku“ je najstarše a najbóle rozšěrjene nabožno-narodne hesło Serbow. Z nim započina so rjad hronow, kiž interpretuju narodne džěło w křesćanskim zmysle. Hdyž so w swojim času nowe spěwarske wudadza, tak budže so tam na titulnej stronje zaso namakać, štož je Serbow z časow Běmarja přewodžalo – hrono „Bohu k česći a Serbam k wužitku“.

Jan Malink

Titulna strana serbskich spěwarskich z lěta 1733

Pawolska šula w Rakecach wučbu zahajila

Njedzeli, 9. awgusta, wotewrě so ze swjedžen-

skimi kemšemi w Božim domje nowa ewangelska srjedźna šula w Rakecach. W cyrkwi so šulske předstejičerstwo powoła. Žohnowanje wudželi so 27 šulerjam noweje šule kaž tež wučerjam za jich zamołwitu službu. Wosadny farar Andreas Kecke wuzběhny jako předsyda šulskeho předsydstwa w swojim předowanju, zo runa so wotewrjenje křesćanskeje šule pławbje łódže. Móžno, zo pozběhuje so wšelaki napřećiw-

Šulski direktor dr. Ralf Hickethier wita nowáčkow w rjadowniskej rumnosći.

ny wětrik abo wichor, kotryž łódži a jeje wobsadce jězbu počezuje, kurs pak wostanje jasny a njezměneny. Wšitycy su dobre nadzije, zo so łódž wostajnje swojemu wulkemu cilej bliži.

Po kemšach so pod wulkim wobdželenjom

Poswjećenje šulskeho twarjenja

Ze swjedženski kemšemi w Rakečanskim Božim domje zahaji so poswjećenje šule, fararjo wotlěwa: Kecke-Rakečanski, Meier-Klukšanski, Frey-Huččanski a dr. Bulliš-Smělnjanski

Fota: Rakečanska wosada

zjawnosće šula swojemu zaměrej přepoda a so jeje rumnosće poswjećichu. Přichwatali běchu zajimcy nic jenož z Rakečanskich kónčin, ale tež z dalšeje wokoliny. Mjez hosćimi běchu krajny rada Michael Harih, zapóslanc krajneho sejma Marko Šiman, superintendent Reinhard Pappai a wězo tež wjesnjanosta a gmejnska rada

z Rakec kaž tež fararjo susodnych wosadow. Nowu šulu poswjećichu zhromadnje farar Gerd Frey z Huski, kiž je zdobom předsyda Ewangelskeho šulskeho towarstwa w Budyskim wokrjesu, farar Andreas Kecke z Rakec, farar dr. Jens Bulliš ze Smělnje a farar Meier z Klukša.

Swjatočnemu poswjećenju přizamkny so pisany program na šulskim dworje, při kotrymž wupraji šulski nawoda dr. Ralf Hickethier swój džak za wšo wukonjane džěto a swoje wočakowanje na dobre zhromadne džěto mjez staršimi a šulu. Hordže nošachu Pawolscy šulerjo swoju jednotnu šulsku drastu a běchu tak mjez něhdže 200 hosćimi přeco derje spóznać.

Džak angažementej wjesnjanosty Jurja Paški a Rakečanskeje gmejnske rady móžeše so wučba pod dobrymi wuměnjnemi 10. awgusta 2009 zahajić. Nětko nadzijeja so starši a wučerjo na wjele dobrych idejow za dalše wuwice křesćanskeje šule, zo móht Boži dobry duch skutkować w šuli samej a z njeje wuprudzić do wšeje wokoliny. K temu prosymy wo Bože žohnowanje.

Annemarie Simonowa

Nyšpor na spočatku noweho šulskeho lěta w Budyšinje

Hižo na kóncu zašeho šulskeho lěta su wučerjo Serbskeje zakładneje a Serbskeje srjedźneje šule z někotrymi šulerjemi zahajenje noweho šulskeho lěta přihtowali. W Budyšinje je z dobrej tradiciju, zo so šulske lěto z ekumeniskimi kemšemi zahaji. Po tym zo bě so loňši nyšpor pod nawodom Serbskeho superintendenta Malinka w Michałskej cyrkwi wotmět, swjećachmy jón lětsa 10. awgusta z fararjom Witom Sćapanom w cyrkwi Našeje lubeje Knjenje. Nimale wšit-

ke rjadownje so poňoličbnje wobdžělichu.

„Čas a chwile“ rěkaše tema kemšow. W předowanju, w spěwach a modlitwach so zwurazni, za kelko wšelakich wěcow mamy sej w žiwjenju chwile brać. Šulerjam so tak wuwědomi, zo trjeba wšitko, štož k žiwjenju sluša, tež swój čas. Tutón čas nam Bóh dawa. Mamy jón zmyslpołnje wužiwać a akceptować, zo sluša do tuteho nam darjeneho časa dobre a zle, wjeselo a zrudoba, zbožo a njezbožo, džěto a wól-

ny čas, wuspěch a njewuspěch.

My wučerjo a šulerjo smy sej chwile brali za Boha a jeho słowo. Smy sej Božeho dobreho ducha za šulske lěto wuprosyli a džakowni jeho žohnowanje přijimowali. To je wjace hač tradicija, tež za šulerjow a wučerjow, kotřiž cyrkwi njepřislušeja. Zawěsće by derje było, hdy bychy so na kóncu šulskeho lěta džakne kemše swjećili, přetož nochcemy jenož brać, ale tež dawac.

Annemarie Simonowa

Serbski nabožny tydžeń w Ebersdorfje pola Lubija

W poslednim prózdniskim tydženju bě lětsa serbski ewangeliski nabožny tydžeń z fararjom Malinkom. Přenocowali smy we wjesce Ebersdorfje na Guderjec kuble. Wobdžělili su so Sigrid a Anna Lisa Ederc, Tereza, Katka a Stani Krygarjec, Alina Zimmermannec, Jana Kellerec, Salome Grofic, Sophia Bejmakec, Jan Kral a ja. Z nami stej tež Jadwiga Malinkec a knjeni dr. Piniekowa přišoj.

Póndzelu, 3. awgusta, w 9.00 hodź. smy

sej z awtami z Budyšina do Ebersdorfa doješli. Po krótkim rozdželenju stwow a wobjedze, kotryž stej nam knjeni Piniekowa a Jadwiga nawariłoj, pućowachmy na Lubijsku horu. Na wjeršku hory steji železna Friedrich-August-wěža. Na nju smy sej zalězli.

Wutoru smy sej do Ochranowa doješli. Tam smy widželi, kak so Ochranowske hwězdy zhotowjeja, a smy sej cyrkwinski žurlu wobhladali. Kusk zwonka městačka leži Ochranowske pohrjebnišćo z rowami swójbje hrabje Zinzendorfa. Tež to smy sej wobhladali.

Srjedu dyrbachmy hižo w 5.30 hodź. stanic, dokelž chychmy na horu Kotmar pućować. W 6.00 hodź. startowachmy a snědachmy po puću w škitanskej hěće. Někotre hodžiny pozdžišo dońdžechmy na jedne skakanišćo a bórže tež k sprjewinemu žórłu. Woda ze žórła pak njebě jara čista. Při žórle stejše pomnik za padnjenych swětowej wójnow. Pućowachmy dale a wěsty čas pozdžišo dohladachmy so hižo přernih Kotmarskich chěžow a wje-

Wjesele při zabawnych hrach na farskej zahrodze w Spitzkunnorsdorfje

Fota: priwatne

selachmy so, zo je dołhe pućowanje nimalo nimo. Bórže přińdžechmy tež hižo do Ochranowa, zwotkel nas bus wróćo do Ebersdorfa dowjeze.

Štwórtk jědžechmy do Spitzkunnorsdorfa swójbju Malinkec wopytać. Smy sej tam na zahrodze hrajkali a něšto jědli a pili, před tym zo dale jědžechmy na lětnje sankowanišćo w Oberoderwitzu. Tam pak smy jenož krótko pobyli, tak zo je kóždy jenož dwójce dele smalić móhł. Najspěšniša sym byla ja z 45 km/h. Hdyž so do Ebersdorfa wróćichmy, hižo jedyn kón na nas čakaše a wšitcy su móhli na konju jěchać. W tutej nocy bě krasny potny měsac a tuž smy tež hišće nócne pućowanje do lěsa činili.

Pjatk přińdžechu naši starši a smy jim pokazali, štož smy sej na dopołdnjach kóždohu dnja nadžěłali. Wulke džěci su plakati na temu Jan Křćenik zhotowili a matke su džiwadłowu hru „Zhubjeny syn“ předhrali, kotruž bě Jadwiga napisala. Nam všem je so tydžeń jara lubil. **Sophia Wirtheč**

Tereza, Sigrid a Sophia při rowje hrabje Zinzendorfa w Ochranowje

Jana a Jadwiga – přečelce

Katka – hordozna jěcharka

Wobdžělnicy nabožneho tydženja na wulěće před wěžu na Lubijskej horje

Jan a Stani – wušiknaj bėharjec

Korčmar a braška – spominanje na Jana Mětracha z Wuježka

W kónčinach wuchodnje Budyšina so hišće wjele ludźi na Jana Mětracha z Wuježka pod Čornobohom dopomina. Wšako je wón někotremužkuli ducy na Čornobóh abo při nawróće w swojej korčmje wočerstwujace piwo porjedzał. Znajmjeńša runje tak derje znata je druha stronka jeho skutkowanja w blišej a dalšej wokolinje – nawjedowanje kwasow jako braška.

Wo jeho skutkowanju jako korčmar a braška hač do džensnišeho dnja pisomnych dokumentow njeje. Přístupne žórła zmóžnjeja pak někak w hrubym zestajenje jeho žiwjenjeběha.

Jan Mětrach narodži so 6. junija 1897 jako třinate a najmlódše džěčo do swójby

Kwas Jurja Hennersdorfa z Bukec, wnuka Arnošta Hennersdorfa-Dažlanskeho, a Renaty rodź. Proftec z Dažlna w léće 1968. Wěrowanje wotmě so w Ketličanskej cyrkwi. Kwas nawjedowaše braška Jan Mětrach z Wuježka (naprawo).

Foto: priwatne

korčmarja Jana Mětracha a jeho mandželskeje Hany we Wuježku. Šulu wopyta w Bukecach a bu samozrozumliwje tež w Bukecach konfirměrowany. Po konfirmaciji nastupi službu pola burow w blišej wokolinje, doniž jeho za čas Prěnjeje swětoweje wójny do wojakow njezwolaču. So z wójny wróciwši přewza bórže staršisku korčmu. Pytajo za móžnosćemi přidatnje zaslužby, kiž by jemu zmóžniła wuplaćenje swojich bratrow a sotrow, započa so najskerje spočatnje k poslužowanju na kwasnych hosćinach poskićeć. Na wobrazach kwasow z tuteho časa wuhladamy Jana Mětracha w bětej drasće pinčnika. Po wšěm zdaću sej wón při poslužowanju na kwasnych hosćinach připódlu kwasne wobrdy přiswojowaše a kwas bórže jako braška nawjedowaše.

W swojej korčmje we Wuježku pohosćowaše w dwacetych a třicetych lětach nimo wjesnjanow tež dlěšodobnje wočerstwujnje pytace swójby. Za to trěbne kmanosće, kaž na příklad kucharjenje, sebi awtodidaktisce přiswoji.

W léće 1932 wozeni so z Elsu rodź. Kunze z Uhlmannsdorfa. Jeho mandželska so spočatnje jara prócowaše serbsku rěč nawuknyć, štož pak so jej njeporadži. Z mandželstwa wotrosće jeniče w léće 1937 rodžena džowka Waltraud, kiž džensa hišće z mandželskim na staršiskim statoku bydli.

Druha swětowa wójna tež Janej Mětrachej wojakowanje njezalurowa. Ale džakowano swojej tehdom hižo nabytej tolstóće so wón jenož w bliskosći jako stražnik zasadzi. Bórže po kóncu wójny móžeše so strowy domoj wrócić.

Ale hižo w léće 1946 čakaše na njeho znowa čežke domapytanje: Woheń jeho statok zniči. Wšitke swoje mocy hromadzo

so jemu nowonatwar poradzi, samo z přidatnym, za zaměstnjenje hosći předwidžanym poschodom, kiž pak je hač do džensnišeho dnja w njewutwarjenym stawje. Zo by móht přez nowonatwar domskeho nastaty dołh wotplacić, započinaše nimo džěta w korčmje hišće ratarić.

Z wohenjom so tež wšitke dokumenty wo jeho žiwjenju zničichu, štož rozprawu wo nim počěžuje. Zapisy, z kotrychž by so ličba kwasow, na kotrychž je wón jako braška wustupował, hodžala wučitać, njeeksistuja. Wěste pak je, zo běše „tołsty braška“ Jan Mětrach, započinajo z dwacetych hač do polstarych lět, za wuhotowanje kwasow jara prašana wosoba. Njeběše hač dotal k zhonjenju, hač kwasnemu domej tež při přepršowanju hosći pomhaše. Ale zawěsće wón, dołhož jemu to jeho přiběracy wobjim dowoleše, při pohosćenju kwasnych hosći z jědzemi a napojemi pomhaše. Wotpowědnu serbsku braškowsku drastu pak po wšěm zdaću ženje wobsedzał njeje.

Z nazhonjenja Hennersdorfec mandželskeju ze Šereje Džěry (Nowych Koporc)

Mětrachec swójbny row na nowym pohrjebnišću w Bukecach

móže so tu rozprawjeć, kak wón – hižo sydomdžesatlětny – jako braška kwasne wobrdy nawjeduju njewjestu a nawoženju hromadže z kwasnymi hosćimi z hrónčkom a modlitwu ze staršiskeho domu na puć do cyrkwy přewodžeše a jich po wěrowanju tež zaso z modlitwu domoj witaše. Starša so potom wo zaměstnjenje hosći při swjedženskim blidže a zahaji z krótkimi słowami kwasnu hosćinu resp. přepoda słowo swjedženskemu řečnikkej.

Jan Mětrach swoju serbsku maćernu rěč wuběrnje wobknježeše. Móže so tehodla z poměrnje wulkej wěstosću prajić, zo so wón w serbskich swójbach při hosćinje w serbskej rěči wo wotpowědnu dobrou naladu starša. Do džensnišeho znate je jeho při tajkich skladnosćach rady wužiwane hrónčko „Ja, Jan Mětrach, wšitko přetrach.“ W kotrej měrje wón kwasne wobrdy přewodžace hrónčka a modlitwy w serbskej rěči wobknježeše, njewěmy. Wotpowědne pokiyu a wudospolnjenja ze stron čitarstwa su witane.

Posledni raz wobleče sebi swoju čornu brašču suknu 8. žnjenca lěta 1970, jako so w susodstwje w ródny Wuježku Panachec Anita wuda. W slědowacym léće wón, 74lětny, na prawdu Božu woteńdže. Jan Mětrach zemrě 31. oktobra 1971 a bu na Bukečanskim pohrjebnišću pochowany.

Arnd Zoba

Korčma Jana Mětracha we Wuježku pod Čornobohom

Foće: T. Malinkowa

Misionska jězba přez 7 000 kilometrow do Ukrainy a Ruskeje

Lěta 17. junija poda so skupina, wobsteja-
ca ze 16 dujerjow a jedneho předarja to-
warstwa „Misionstwo za južnowuchodnu
Europu“, na dołhi puć do wuchoda. Wob-
dźělnicy so zdźěla hižo znajachu wot po-
dobnych jězbow do Madžarskeje a Rumun-
skeje. Gottfried Guder z Ebersdorfa pola
Lubija tutych ludźi před dwěmaj lětomaj
připadnje zezna. Hižo někotre lětdžesatki
trubi wón w chórze Lubijskeje wosady po-
zawnu. Ludžo ze samsnymi zajimami nje-
trjebaja dołho, zo bychu so stali z přeće-
mi we wěryje.

Misionske towarstwo ma swoje sydło
w Siegenje (Westfalska). Někotři wobdźěl-
nicy běchu wottam, druzy přińdžechu ze
Stuttgartskich kónčin, z južneje Badenske-
je a Garmisch-Partenkirchena. Najmłódi
bě 17, najstarši 70 lět stary. Po powołanju
běchu mjez nimi pjekarski mišter, přistajeny
banki, wuměnkar, wučer, ratar a předar.
Trochu nazhonjenja z Ruskej měješe jenož
Gottfried Guder ze swojeje lońšeje jězby
do Urala. Derje tež, zo znaješe ze šulskeho
časa hišće kyriliske pismo.

hola, hačrunjež wšak
Rusojo měnja, zo
wódka sto choro-
sćow zahnaje. Wje-
čor poskići němski
„orchester“ swój pro-
gram. Wučerpani so
potom bórze k měrej
podachu. Časnik
měješe so hodžinu
doprědka stajíc, štož
woznamjenješe hi-
šće hodžinu mjenje
spara w dwuposcho-
dowych ložach bibli-
skeje šule.

Po wutrobnym
rozohnowanju w Lwowje bě přichodny cil
Kremenčug. Jězba wjedžeše 850 kilome-
trow na juhowuchod přez stepu a płódnju
krajinu. Wulkeje zdalenosće dla jědžechu
busy drje spěšnišo, hač dowolene. Tak je
dwójce za sobu policija lepi. Bjez dołhich
diskusijow měješe so za kóždy bus 50 eu-
row pokuty płaćić – wězo na ruku a bjez
hamtskeje kwitowanki.
Tak je to tam z wašnjom
a při wšěm hišće tuńšo za
„hrěšnikow“.

Město Kremenčug
leži na zapadnym brjoze
Dnjeptra. Rěka je tu po-
prawom skerje jězor,
wjac hač sto kilometrow
dołhi. Na misionsku
zhromadiznu přińdže
dopołdnja na 200 woso-
bow. Mjez kěrlušemi
přednjese němski předar
krótke bibliske wuklado-
wanja, kotraž ruski mi-
sionar přeloži. Rozmoł-
wa po tym wjedžeše so
w ruskej, němskej a je-
dźelskej rěči. Němscy hosćo dožiwichu
džakownu wosadu baptistow, starowěri-
wych a druhich. Po wobjedze z borščom,
zeleninu, mjasom a sadom dyrbjachu hižo
dale jěć na sewjerowuchod do Poltawy.
Popołdnju wuhotowachu kemše w bap-
tistiskej wosadze. Wječor mějachu dalši
zjawny wustup před wulkim publikumom.

Po krótkej nocy džeše přichodny dzeń
rano w šesćich hižo zaso dale do Dnjeprow-
prowska, wulkoměsta w industrijowej
kónčinje Donjecka. Po puću jich na třoch
městnách wočakowachu a přečelnje wita-
chu. Sem přijědže tež S. Terasow z Orjola,
kotryž měješe skupinu po puću do Wolgo-
grada (něhdyšeho Stalingrada) přewo-
džeć. Při ukrajsko-ruskej hranicy najprje-
dy wšo hladce běžeše, doniž cłownik nje-
zwěsći, zo stej dwaj busaj zapisanej jako
wobsydstwo Gottfrieda Gudera. Cłownik
žadaše sej hamtske wobkrućenje, zo smě

Na wjele městnách mějachu dujerjo z Němskeje džakowny publikum.
Foće: priwatnej

něchtó druhu hač wobsedzer bus wodźić.
Daloko a šěroko pak njebě žaneho notara.
Po dołhich jednanjach a telefonatach do
Němskeje dóstachu skónčnje z pomocu
městneho policajskeho šefa žadane wob-
krućenje. Džesać hodžin čakanja a rozho-
rjenja běchu trjebali, zo bychu běrokrata
spokojili.

Po tutym dljenju rozsudžichu so, 500
kilometrow bjez přestawki dale jěć, zo
njebychu tamniši přečeljo čakać trjebali.
Dypkownje rano w 6.00 hodž. jich misio-
nar a wučer němčiny we Wolgogradze wita-
šaj. Tři hodžiny spara mějachu dosahać.
Wulke město wupřestrěwa so w dołhosći
50 kilometrow k woběmaj bokomaj Wolgi.
Na krawne bitwy lět 1942/43 dopomina
hoberski monument „Mać domizna“. Na-
wječor chcyše skupina hišće němske wojer-
ske pohrjebnišćo wopytać, hdžež je 4 700
wojakow pochowanych. Ale při čmičkanju
pohrjebnišćo wonka w stepje njenamaka-
chu. Rusojo praja, zo je cyłe město jeničke
pohrjebnišćo. Tak je so něhdyša rybarska
wjes zrudneje sławy w stawiznach dočaka-
ła. Nic jenož w baptistiskej wosadze, ale
tež na wjetšim zjawnym jewišću w měsće
žnějachu němscy dujerjo sylny přiklesk.

Z Wolgograda poda so skupina 300 ki-
lometrow na juh do kraja Kalmikow. Runja
druhim ludam bu tež tutón asiatski a bud-
histiski lud za čas Stalina deportowany.
W měsće Elista steja krasne pagody. Mi-
sionarka Čišewa je tu mału wosadu zaso-
žila a naši dujerjo běchu w njej přeni němscy
hosćo. W nocy wróćichu so do Wolgogra-
da. Wottud mějachu hišće wjacore dołhe
etapy přez Woronjež, Orjol a Lwow před
sobu.

Tajke předewzaće je wězo z wjele nje-
wobličomnymi njewěstosćemi zwjazane
a je za wšěch wobdźělenych strapaca. Bě
to misionske zasadženje Bohu k česći a mi-
sionaram a jich małym wosadam k skruće-
nju. Wšitcy so wjeselachu, jako strowi a
bjez njezboža a pany zaso Lubij docpěchu.

Z dženika misionskeje jězby
za Pomhaj Bóh napisal Kurt Latka

Wustup misionskich dujerjow pod hołym njebjom

Tamni wobdźělnicy mějachu hižo na
600 do 800 kilometrow hač do Lubija jěć.
Na Guderec kuble so hromadžachu a pře-
nocowachu. Sobotu wječor mějachu hišće
wustup w Lubijskej Mikławšowej cyrkwi
a njeźelu rano w 3.00 hodž. podachu so
z třomi małymi busami na daloku jězbu.

Nimo Wróclawja, Katowic a Krakowa
jědžechu do směra na Lwow. Při pólsko-
ukrajskej hranicy bě kaž wšudže při hra-
nicach we wuchodze scěrpnosć trěbna. Po
třoch hodžinach mějachu proceduru za
sobu a smědžachu dale jěć. Na ukrajskim
boku čakaše Lwowski misionar Potošnjak.
W swojim domje pohosći němskich hosći
z dobrej jědžu, z točženymi bėrnami z koko-
šku. Tole na jězby hišće husćišo sydaše.
Rusko-ukrajske blida su přeco jara boha-
će kryte, tež ze sadom a pićom. Obligatnu
rusku wódku w zwjetša baptistiskich wosa-
dach nje pijaja. Wosadni wzdawaja so alko-

Powěšće

Magdeburg. W starobje 91 lět zemrě 24. julija Magdeburgski biskop n. w. Werner Krusche. Přez mjezy swojeje krajneje cyrkwe bě wón znaty jako wusahowacy předar a integerna wosobina. Narodženy 1917 jako syn předarja Krajnocyrkwinskeho zjednoćenstwa w Lauterje w Rudnych horach sta so wón z teologom a skutkowaše jako farar w Drježdźanach, na woda předarskeho seminara w Lückendorfje a docent teologiskeho seminara w Lipsku. Wot 1968 do 1983 bě z biskopom cyrkwinskeje prowincy Sakska w Magdeburgu. Ewangelska cyrkej rozžohnowa so wot njeho 31. julija ze žarowanskej swjatočnosću w Magdeburgskim domje. Chowanje wotmě so pozdžišo w swójb-nym kruhu.

Budyšin. Dwaj duchownaj woswjećištaj tu nje-dawno swój ordinaciski jubilej: Farar Michałskeje wosady Joachim Butter je 25 lět z duchownym. 1984 bu w Šunowje w Eigenskim wokruhu ordinowany. Wot 1990 skutkowaše w Olbernhauwe a wot 1999 je druhi farar Michałskeje wosady w Budyšinje. Swój jubilej woswjeći na kemšach 9. awgusta, hdžež jeho superintendent Pappai k dalšej službjje požohnowa. Złoty jubilar je něhdysi farar Pětr-skeje wosady Wolfgang Zimmermann. Wón bu 1959 w Pětrskej cyrkwi w Budyšinje ordinowany a služese wosadže hač do swojeho wotchada na wuměnk w léce 1998. Swój jubilej woswjeći 30. awgusta w Marje Marćinej cyrkwi.

Huska. Z nowym šulskim lětom załoži so w Ewangelskim šulskim centrumje w Husce gymnazij. Wučba zahaji so 10. awgusta z džesać šulerjemi a dwanaće wučerjemi. Nawodnica je Ulrike Kieschnik. Gymnazij ma socialny profil a chce w přichodže dwučarowje šulerjow wot 11. do 13. lětnika wukubłać. Hač do nazym-skich prázdnin hišće nowych šulerjow do jěd-natki přiwozmu.

Slepo. W přihotach na wólby wopytaštaj 11. awgusta generalny sekretar CDU Roland Po-falla a sakski ministerski prezident Stanisław

Tilich Slepjansku wosadu. W Rownom wobhla-da sej S. Tilich statok Hanza Njepile a wobhoni so wo skutkowanju tamnišeho towarstwa. W Slepom witachu S. Tilicha a R. Pofallu z chlě-bom a selu do Serbskeho kulturneho centru-ma. Slepjanske kantorki a wosadni dujerjo wuhotowachu mały kulturny program.

Chwaćicy. Njedzelu, 16. awgusta, swječachu wosady Chwaćicy, Minakał, Łupoj, Njeswačidło a Radwor ekumeniske wosadne popoždne w Chwaćicach. Nyšpor wuhotowachu zhromad-nje Njeswačanska fararka Susanne Aechtner, Chwačanski farar Wilfried Noack a Radworski farar Šćěpan Delan. Serbske a němske kěrlušje přewodžachu Wulkodubrawscy dujerjo a kantor Achim Herz na piščelach. Nyšporej přizamkny so zhromadna swačina na zahrodže při cyrkwi.

Hrodzišćo. Hrodzišćanska wosada nosy so z myslu, w Hrodzišću załožić křesćansku pěsto-warnju. Přenje předstawy k temu přednjese-chu zastupjerjo wosady w awgusće na pose-dženju Wósporskeje měšćanskeje rady.

Njeswačidło. Twarske džěla na nowonatwa-rje hawby Njeswačanskeje cyrkwineje wěže zaměrnje pokročuja. W awgusće dotwarichu pódla cyrkwe drjewjanu konstrukciju hawby, kotruž chcedža spočatk septembra na wěžu zběhnyć. Drjewjana konstrukcija waži 22 tonow.

Dary

W juliju je so darilo za Pomhaj Bóh 50 eurow, 40 eurow a 12 eurow a za Serbske ewangelske towarstwo 20 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před sto lětami, 3. septembra 1909, zemrě w Budyšinje wučer **Adolf Sommer**. Wón bě so 1862 do jednoreho serbskeho staršiskeho domu w Budyšinje narodził. Nan Gustaw Adolf Sommer bě muler, mać Hana Christiana rodž. Eislerc bě džowka džělaćerja a doholětna služowna pola fararja Ernsta Bohuwěra Jakuba na Michalskej farje w Budyšinje. Wobaj so wy-sokeje staroby dočakaštaj a 1903 swój złoty kwas woswjećištaj. Swójba měješe swój dom pod hrodom při šćežce, kotraž wot Hrodziška k sprjewinemu mostej wjedže. Tutemu poha-dej wotpowědujo wuzwoli sej Adolf Sommer pozdžišo „Hrodzišćan“ jako pseudonym. Wón wopyta Krajnostawski wučerski seminar, bě tři lěta pomocny wučer w Hućinje a po tym 25 lět hač do swojeje smjerće wučer na hólcej a na ratarskej šuli w Budyšinje. Přidatnje podawa-še wot lěta 1894 serbsčinu na Budyskim gym-naziju. Za serbske nowiny a časopisy, mjez dru-him tež za Pomhaj Bóh, pišaše přinoški, powě-dančka a reportaže a přeložowaše twórby z ru-skeje literatury. Přenjese tež wjacore džiwad-łowe hry do serbsčiny a připrawi je za serbske lajske džiwadłowe skupiny. Husćišo přednošo-waše w serbskich towarstwach, wosebje wo pčotarstwie. Po smjerći fararja Roberta Rjedy bě předsyda pčotarskeho towarstwa w delnim

dole Sprjewje, kotraž bě farar Rjeda, tehdy duchowny w Hućinje, 1854 załožił. 1901 wo-ženi so Adolf Sommer z Hilžu Błazijec. Posled-nje lěta bydleše na Hornčerskej 11 w Budyši-nje. Wón bu na Tuchorju pochowany, jeho row pak njeje zdžeržany. T.M.

Přeprašujemy

- 06.09. 13. njedzela po swjatej Trojicy**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Bu-dyšinje w Michalskej z kemšemi za džěći (sup. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
- 12.09. sobota**
15.00 wosadne popoždne w Drježdźa-nach (G. Nawka)
- 13.09. 14. njedzela po swjatej Trojicy**
10.00 němsko-serbska namša we Wětošowje
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)
- 20.09. 15. njedzela po swjatej Trojicy**
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)
- 21.09. póněžela**
15.00 wosadne popoždne w Malešecach (sup. Malink)
- 23.09. srjeda**
14.00 wosadne popoždne w Minakale (sup. Malink)
- 27.09. 16. njedzela po swjatej Trojicy**
09.30 dwurěčne kemše na Njepilic stato-ku w Rownom
- 04.10. 17. njedzela po swjatej Trojicy**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Bu-dyšinje w Michalskej z kemšemi za džěći (sup. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

W oktobru wysyła so ewangelske „Słowo k dnjej“ w Serbskim rozhłosu.

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Pri-watny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 0 35 91/60 07 11, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čiś: MAXROI Graphics GmbH, Zhorjelc
Postvertriebsnummer: F 13145
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe naklad-nistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towar-stwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT
Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dostawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement płaći 8 eurow.